

Memòria d'un temps

Josep Irla i Bosch (1876-1958)

Sant Feliu de Guixols sota les bombes (1936-1939)

Josep Irla i
Bosch
(1876-1958)

Títol:

MEMÒRIA D'UN TEMPS

- *Josep Irla i Bosch (1876-1958)*
- *Sant Feliu de Guíxols, sota les bombes (1936-1939)*

Edita:

AJUNTAMENT DE SANT FELIU DE GUÍXOLS

Servei d'Arxiu i Publicacions

Coordinació i textos:

Àngel Jiménez

Realitza:

La Fàbrica de Gel

Fotografia:

Josep Ma. Oliveras

Fons fotogràfic:

**Felip Calvet, Institut Municipal d'Història de Barcelona i
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols (Fons Vicenç Gandol)**

Impressió:

Palahí, AG

ISBN:

84-920253-5-2

Dipòsit Legal:

Gi: 910-98

Memòria d'un temps

JOSEP IRLA i BOSCH
1876-1958

EL PRESIDENT IRLA HA FORMAT

Fundador : Lluís COMPANYS

REDACCIO : 25, rue

FAN
COSTAT
AL
PRESIDENT :

Pompeu Fabra, Carles Pi
A. Rovira i Virgili, Josep
Joan Comorera i Josep

«AQUEST ES UN GOVERN D'UNITAT CATALANA»

LA PERSONALITAT
dels nous

POMPEU FABRA

Un comunicat de la Presidència de la Generalitat, anuncia la constitució del Govern Català a l'exili. El senyor Carles Pi i Sunyer, Conseller Primer, havent cregut que li havia estat confiada de formar el Govern, és el President de la Generalitat, senyor Josep Irla que assumeix personalment la Presidència del nou Govern.

El nou Govern està constituït de la següent manera :
 President : Josep Irla.
 Consellers : Pompeu Fabra, Professor de la Universitat, President de l'Institut d'Estudis Catalans ; Carles Pi i Sunyer, ex-Conseller Primer, membre d'Esquerra Republicana de Catalunya ; A. Rovira i Virgili, historiador, President del Parlament Català ; Josep Corner, del conseller de plenipotenciari, ex-secretari General del Partit Socialista Unificat de Catalunya ; Josep Xirau, professor de Filosofia, diputat socialista.

Aquest cabinet restringit, integrat per personalitats representatives que gaudeixen d'un prestigi indiscutible en la vida política i intel·lectual de Catalunya, ha estat constituït amb un objectiu d'unitat i d'objectiu, el de

per la significació de les personalitats que el formen com pel decidit propòsit de què ho sigui. El nostre desig és que més endavant pugui ampliar-se, però mentre això no sigui, ja des d'ara poden sentir-s'hi representats tots aquells sectors ideològics que avui encara no hi figuren explícitament.

Es necessari que el Govern sigui d'amplia unitat catalana, per que l'empresa que tenim davant té caràcter nacional i tots els catalans tenen el dret i el deure d'esser presents a la tasca de la reconquesta i redreçament de Catalunya.

En el moment de quedar constituït el Govern, hem adreçat la nostra salutació al President i al Govern de la República. Tenim el desig i la confiança de mantenir, com correspon, estretes i cordials relacions amb l'esmentat Govern, en un pla de mútua comprensió i respecte i d'ul·lir els nostres esforços per tal d'assolir els objectius comuns.

Sempre hem cregut que la llibertat a la República no pot limitar els drets i llibertats que deriven de la nostra condició de ciutadans d'una República democràtica.

La segona finalitat del Govern és el poder arribar el més aviat possible a què el nostre poble parli per mitja d'unes eleccions lliures i realitzades amb totes les garanties de la imparcialitat més garantides després d'unes eleccions lliures i democràtiques.

actual d'Espanya i substituir-lo per un altre, estable i just, que restauri la llibertat i restableixi la pau civil. Dintre d'aquest primer objectiu, catalans que dintre mateix tots aquells que cedeixen en la resistència al règim d'opressor. Una de les tasques primordials de Govern s'adreçarà a estimular i coordinar l'acció de les diverses forces de resistència de manera que totes puguin donar el seu rendiment patriòtic i resulti més eficaç l'acció conjunta.

La segona finalitat del Govern és el poder arribar el més aviat possible a què el nostre poble parli per mitja d'unes eleccions lliures i realitzades amb totes les garanties de la imparcialitat més garantides després d'unes eleccions lliures i democràtiques.

El nom de Pompeu Fabra va inculcar el nostre moviment cultural. A 16 anys, tot just entrat a la Universitat, escrigué el seu primer treball de gramàtica catalana. Català dels que del grup de «L'Avenc» i un xic estrat, del nostre moviment cultural.

Catedràtic de Química a l'Escola d'Enginyers de Ribao, durant els onze anys que romangué fora de Catalunya continuà treballant per a l'estructuració del català modern. La prova en fou donada modernament, quan en el Congrés de la llengua catalana, Pompeu Fabra ocupà el 6 d'octubre del 1936. I durant la guerra, ell que ficar per qui sa absència de moure-se'n vingut.

RAONS I IMATGES PER A RECUPERAR LA MEMÒRIA HISTÒRICA

Quan es va fer pública la intenció de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols –que venia a coincidir amb l'acte de presentació a la ciutat de la fundació privada “President Josep Irla i Bosch”- de reunir o aplegar documentació que fes referència a la figura humana i política del guixolenc que esdevingué president de la Generalitat de Catalunya a l'exili (1940-1954), entre Companys i Tarradellas, a més d'algunes donacions, vam rebre cartes que en lloaven la idea. Una d'aquestes lletres, procedent de París, ens animava a tirar endavant el nostre propòsit. “M'estranya que pocs o ningú no s'hagi interessat per l'exili. La manera de viure, la fi i mort de molts que van dedicar tota la seva vida amb l'esperança d'una Catalunya millor, lliure i independent”.

Un any després d'haver-se fet públic aquell objectiu d'aprofundir en el coneixement de la figura humana i de la trajectòria política d'aquest ganxo encara massa desconegut, es pot parlar d'un lleu avenç.

Del tema, l'escriptor i periodista gironí Narcís-Jordi Aragó se'n va fer ressò en la seva columna dels dilluns al diari gironí *El Punt*¹, on destacava l'activitat de Francesc Irla a través de l'extens epistolari amb Carles Rahola. El mateix estiu de 1997, l'autor d'aquestes notes, a la *Revista de Girona*², va publicar un estudi sobre la repressió contra els béns de la família Irla, basat en l'expedient de responsabilitats polítiques, després de descriure-hi les circumstàncies personals i familiars de la sortida de la família Irla cap a l'exili.

L'octubre del mateix any, l'exalcalde socialista Josep Vicente preguntava des de les pàgines d'*Àncora*³: “Qui recorda Josep Irla?”. Un cop resumides les especials circumstàncies en què el guixolenc assumí la responsabilitat de la presidència de la Generalitat en l'exili, Vicente posava en evidència la contradicció que suposava que el 1988 –sent ell l'alcalde– l'Ajuntament hagués comprat la casa-taverna de cal Romaguer –alçada l'any 1894, quan en Pepito tenia tot just divuit anys– on la família de Josep Irla havia viscut, i que hores d'ara encara no té cap destí concret, ni s'ha previst de fer-hi res. És, però, una vella responsabilitat, que es ve arrossegant des de la compra.

Vicente acabava l'article expressant, entre el desig i la temença, “Que Sant Feliu no posi una engruna més d'oblit en la memòria d'aquell home potser no brillant però sí honest, lleial i complidor”.

A N. J. Aragó novament se li presentava l'ocasió de parlar-ne, del President de la Generalitat a l'exili, tot responent a la pregunta “Qui recorda Josep Irla?”. Des del mateix periòdic gironí oportunament revelava que sí, que encara hi ha persones que recorden Josep Irla: infants que el 1932, quan era comissari de la Generalitat a Girona, tingueren la sort de descobrir un gest tendre i generós en el polític guixolenc⁴.

I d'això es tracta. Les jornades de reconeixement a Josep Irla d'aquesta tardor de 1998 i la publicació que teniu a les mans pretenen renovar els objectius inicials. Que l'oblit no engoleixi el record de Josep Irla, ni la memòria del poble que representava. Potser aquí cal insistir en aquest aspecte col·lectiu. Perquè si, d'una banda, la seva individualitat excel·lí en honradesa i eficàcia política per mèrits propis, de l'altra, no la podem pas col·locar al marge del context històric que la va fer possible. Estudiarem a la universitat que els éssers humans som alhora productes i agents dels processos socials, del que en diem història (E.H. Carr). El desenvolupament humà -per ambigüitat del concepte, no parlem de progrés- que podrien simbolitzar els Pere Caimó, Irla Rovira, Narcís Duran, etc, per no anar més lluny, són les anelles que expliquen millor la trajectòria personal del guixolenc que arribà a la presidència de la Generalitat. Així, si entenguéssim la vida com una cadena solidària, veuríem en els nostres antecessors el flux vital continu que ens ha precedit i que ha fet possible la nostra vida, així com la nostra - el present - és per als qui vindran després. O, en paraules d'E. Sòria, "El passat ens fa, el futur el fem ara", formant una mateixa i única història humana.

Aquesta visió antiga -cristiana, amb perdó i molt de respecte per la tradició anticlerical dels federals que aquí esmentem- de la vida, és força difícil d'entendre en un món que incita a l'individualisme. L'actual activisme delirant, utilitari, i el pensament banal ens aboquen a l'oblit del passat i a la destrucció dels testimonis d'aquella herència cultural. No es pot viure *en veritat* sense ancoratge, sense tradició, sense *memòria*; com tampoc, sense una reactualització del seu contingut (J.M.R. Tillard).

Bé, aquestes són només algunes de les raons per a recuperar la memòria. Les imatges d'aquest àlbum ens en suggeriran d'altres.

En aquest sentit, el llibre d'imatges que fullegeu voldria ser també una aportació al coneixement i record, dins la proximitat del seixantè aniversari, de l'acabament de la guerra civil a la ciutat que veié néixer Josep Irla i l'ajudà a ser, per bé que la vida de l'una i de l'altre es veieren marcades pel mateix infortuni: la guerra.

---

¹ Dilluns, 28.07.1997.

² Núm. 183, juliol-agost, 1997.

³ 30.10.1997.

⁴ *El Punt*, 24.11.1997.

"A TOTS els CATALANS que MANTENEN la DIGNITAT d'HOMES i de PATRIOTES..."

Els homes passen, l'institució resta. Mal, com llegint el missatge del President Irla, podria fer-se més raonadament l'afirmació.

Fa quatre anys que, afusellant el President Companys, Franco coronava la seva obra odiosa de persecució contra Catalunya. La nostra terra rebia el màxim insult amb l'assassinat de l'home que n'ocupava la més alta magistratura. El President moria, mantenint, més ferm que mai, el prestigi i la dignitat de la institució que representava.

La bandera de la Generalitat de Catalunya no podia caure abandonada. El President del Parlament, Josep Irla, ha recollit l'endemà mateix de la mort del President Companys i, de llavors ençà al llarg d'aquest quatre anys dolorosos, ha sapigut ostentar la més alta representació de la nostra terra, amb dignitat i discreció veritablement admirables.

Avui, sortint d'una clandestinitat obligada, el President fa sentir la seva veu. I les seves primeres paraules, plenes de ponderació, d'esperança, de fervor patriòtic, constitueixen la ratificació més esclatant d'aquesta continuïtat institucional que més amunt esmentàvem. Continuitat alhora, homenatge a la memòria de Lluís Companys, recollint el que ell estructurava pocs mesos abans de la seva tràgica desaparició: el Consell Nacional.

Les paraules del President Irla, seran acollides amb jia per tots els Catalans, sobretot a la nostra terra on, a aquestes hores, la declaració presidencial haurà estat profusament escampada. Catalunya vibra, avui més que mai, de sentiment patriòtic i liberal. La nostra terra només demana que aquest

EL PRESIDENT DE LA GENERALITAT AL POBLE DE CATALUNYA

CATALANS ! els que resteu a Catalunya i els que viviu en l'exili forçós: el President de la Generalitat, Josep Irla, us parla.
Cridat per les disposicions de l'Estatut Interior a ocupar el lloc que va deixar vacant la mort tràgica de l'inoblidable President Companys, màrtir de la Llibertat i de la Pàtria, m'ha calgut mantenir durant quatre anys en la clandestinitat silenciosa, sota el règim dictatorial imposat a França per l'invasor alemany, la més alta representació política del poble català. I ara que l'heroica victòria de les Nacions Unides i el gloriós redreçament del poble francès fan possible que des d'ací atci la meua veu per a adreçar-me públicament a vosaites, he de declarar-vos que, preveient la pròxima restauració de les llibertats a Catalunya i a Espanya, considero necessària l'actuació del Cosell Nacional Català a França, que l'any 1940 va instituir el President Companys. Els membres d'aquest organisme que resten en terra francesa són:

Antoni Rovira i Virgili, escriptor i historiador, President del Parlament de Catalunya.
Pompeu Fabra, President de l'Institut d'Estudis Catalans, Professor de l'Universitat Autònoma de Barcelona.

A fi que el Consell estigui format per homes de tots els sectors democràtics i nacionals i representi així la unitat de Catalunya, he decidit ampliar-lo amb altres consellers i a tal efecte he començat les consultes i gestions. D'aquesta manera el Consell podrà exercir amb plena eficàcia, fins al moment que es constituïri el Govern Provisional de la Generalitat, les funcions d'assessorament i de preparació del nou període republicà i autòmic que ben aviat s'ha d'obrir per l'acció conjunta de les forces democràtiques peninsulars.

A tots els Catalans que, dins i fora de la terra nadiua, mantenen la dignitat d'homes i de patriotes, els demano que, avui més que mai, tinguin fé en l'esdevenidor i esperin amb confiança l'hora venturosa, ja ben a prop, en què veurem restaurada la Generalitat dels Presidents Macià i Companys, feragitats els cruels intrusos, restablerts els drets populars, lliure la llengua catalana, lliure la bandera catalana, lliure l'ànima catalana, aquesta gran ànima d'una petita nació, els ciutadans de la qual estimen amb doble amor inseparable, la Pàtria i la Llibertat.

Terra lliure de França, octubre del 1944.

Josep IRLA.

ideal sigui representat per qui pertoca i encarrilat per homes de solvència patriòtica, moral i intel·lectual. Es al President de la Generalitat a qui pertoca la més alta representació de la nostra terra, son els homes que designi el President qui hauran d'endagar aquesta magnífica corrent popular. L'un i l'altre sentiment son fidelment interpretats pel President al llarg del seu missatge.

Tenim confiança en Josep Irla. Vell catalanista i vell republicà, amb prop de quaranta anys d'experiència política, des de la Diputació de Girona, des de la Mancomunitat, des de la Generalitat, des del Parlament, arreu, en tots els càrrecs i en totes les missions que ha exercit, Josep Irla, ultra un desinterès absolut, ha palesat tothora indiscutibles condicions de governant.

I com que tenim confiança amb el President, estem convençuts que el Consell Nacional que constituirà ha de respondre als interessos de Catalunya. Els dos noms que en coneixem — A. Rovira i Virgili i Pompeu Fabra — davant l'obra i el prestigi dels quals tots els Catalans s'inclinen respectuosament, n'ofereixen totes les garanties.

Entorn del President i entorn del Consell que ha de preparar la tasca del futur Govern Provisional de la Generalitat, es fa la unanimitat de tots els Catalans. Per una obra seriosa, constructiva, exempta de demagogia i de faramalla, digna de Catalunya i de l'hora que estem visquent !

Imp. de la Presse. — Montpeller
Le gérant: ROMBO.

JOSEP IRLA, PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA A L'EXILI

TRADICIÓ FAMILIAR

Josep Irla i Bosch neix a Sant Feliu de Guíxols (c/ Algavira 45), el 24 d'octubre de 1876. És la casa del "col.legi" on, més tard, Maria Duran donarà classes. El 1893 Josep Irla i Rovira compra el solar de davant per davant i, un any més tard, hi construeix la casa-taverna de cal Romaguer. (És el nom de la mas de l'ermita de la Divina Pastora, prop del puig Gros, a l'Ardenya, on s'havia estat abans la família).

Sent encara molt joves, Josep i el seu germà Francesc s'endinsen en el món del comerç del vi i del suro, i fan d'agents de duanes d'una companyia consignatària de vaixells. També participen activament en el món de la política local. En Xico efectua una activitat més il.lustrada a través del setmanari federalista *El Programa* (1900-1934). Arran d'un article que hi publica el 1906, "Ecos caciquistas", contra el llagosterenc Jaume Roure, una sentència judicial (1908) l'allunya de la seva ciutat. Ocasí que Francesc Irla sap aprofitar per als negocis que porta conjuntament amb els seus dos germans, Josep i Nicolau, en posar-se en contacte directe amb els productors de la matèria primera, el suro, d'Andalusia i Extremadura.

El gran, en *Pepito*, d'una saviesa més pragmàtica i austera, seguint la tradició de soca-rel republicana i autonomista del pare, intervé en la gestió municipal.

PROJECCIÓ POLÍTICA

Josep Irla és elegit regidor i alcalde (1906-1910) de la seva ciutat, i ha d'afrontar les greus conseqüències dels aiguats del novembre de 1908 i les dels fets prou complexos de la "Setmana Tràgica" (1909).

El 20 d'abril de 1911, a l'edat de 59 anys, mor el pare, Josep Irla i Rovira, fundador del primer Centre Federal, exregidor i diputat provincial des de 1905. El succeeix el fill Josep, qui, el 1911, és nomenat membre de la Diputació Provincial en representació de la Unió Federal Nacionalista Republicana. I ho serà successivament fins a l'adveniment de la Dictadura de Primo de Rivera (1923).

Aquí potser s'escau de parlar d'una iniciativa de l'Irla que pot exemplificar perfectament el tarannà ideològic d'aquesta etapa. Presidint la Corporació, proposa que se celebri un important homenatge a Jacint Verdaguer i a Pi i

Margall, sense oblidar Pere Caimó. Es tracta de col·locar a la sala de sessions de l'Ajuntament una làpida que uneixi les efígies en baix relleu del poeta-sacerdot que s'havia guanyat l'estimació general del poble, i la del cap dels federals. L'arquitecte municipal General Guitart projecta la làpida, i la realitza, el 1907, l'escultor Manuel Fuxà. Josep Irla, a més, encomana la biografia dels dos personatges, la de Verdaguer al diputat a Corts Jaume Carner, i la de Pi i Margall, a l'advocat Vallès i Ribot. L'acte del descobriment de la làpida (25 d'abril de 1908) va ser solemníssim.

D'altra banda, durant aquest temps, té el goig de participar en la Mancomunitat de Catalunya, on guanya experiència política.

PERÍODE REPUBLICÀ

Josep Irla manté la seva dignitat cívica, al bon estil republicà de casa nostra, durant el decenni d'oprobri monàrquico-militar (1923-30). I, naturalment, rep amb una alegria indescriptible la inesperada notícia de la seva vida i dels seus. La proclamació de la República omple de joia els cors dels federals, republicans de tota la vida. Era un vell somni, un bell anhel.

El president Macià el nomena comissari delegat de la Generalitat a Girona (1931 i 1932) i, elegit pel districte de la Bisbal, esdevé membre vicepresident de la Diputació provisional de la Generalitat per a la preparació de l'Estatut d'Autonomia.

En les eleccions del Parlament de Catalunya del 20 de novembre de 1932 és un dels candidats amb més vots -1.527 a Sant Feliu- i entra al Parlament català.

El 24 de gener de 1933 se li proposa d'entrar a formar part del Govern de la Generalitat com a conseller de Governació, càrrec que no accepta per raons de salut. Més endavant, per poc temps, és designat director general d'Indústria del Ministeri de Madrid i, poc després, director general d'Assistència Social.

L'experiència com a gestor de la cosa pública i benèfica ajuda Josep Irla a assumir eficaçment els camps de responsabilitat i d'acció més diversos i, successivament, més amples.

Arran dels fets d'octubre de 1934, és desposseït del càrrec de director general.

DURANT LA GUERRA CIVIL

Aconseguida la victòria del Front Popular (febrer de 1936), el càrrec de director general li és restituit.

Al juliol, quan esclata la guerra, Josep Irla té gairebé seixanta anys. Tanmateix, fidel a la seva consciència i al seu caràcter, manté inalterable l'esperit de servei i el ritme habitual de treball, des del discret protagonisme de sempre.

En substitució del doctor Corachan és nomenat conseller-delegat de Sanitat i d'Assistència Social. I el 22 d'octubre de 1936 ocupa la sotsecretaria del departament de Cultura.

D'acord amb la nova planificació econòmica, feta molt a prop de casa seva –els Decrets de S'Agaró o Pla Tarradellas– un decret del 19 de gener de 1937 el nomena director general de Rendes i Patrimoni.

El primer d'octubre de 1938 és elegit honorable senyor president del Parlament de Catalunya. Sobre seu recau, entre altres, la responsabilitat de l'evacuació dels diputats de la Cambra catalana.

El 27 de gener de 1939 es dirigeix amb la seva família, per la Jonquera, al Voló i, després, a Ceret, on comença de nou la feina que, amb els seus germans, Francesc i Nicolau, coneixia tan bé: tocar el suro.

LA DURESA DE L'EXILI

A principi de maig de 1940 rep ordres d'abandonar la seva residència –massa propera a la frontera– i d'estar-se més lluny, a Le Mans.

Amb l'entrada dels alemanys a París, torna a Ceret. I és allí on, pocs mesos després, rep la tràgica notícia de l'afusellament del president Companys (15 d'octubre 1940). Automàticament, el president del Parlament esdevé president interí de la Generalitat a l'exili. Càrrec –amb més servituds que poders reals– que, en aquelles circumstàncies tan perilloses i gens optimistes, va acceptar i exercir limitadament i digna fins a l'any 1954.

En conseqüència, Josep Irla i la seva esposa, Florència Bas, abandonen definitivament Ceret i passen a residir a Cogolin, al departament de Var.

Els anys 1943-45 són els més durs de l'exili.

Jublilat de la feina i alleugerit de la responsabilitat política, passa els seus últims anys a Frejus –on mor la seva muller l'any 1955– i després a Sant Rafael, compartint la seva vellesa amb l'afillada Concepció Pijoan i els seus néts adoptius, Jordi i Núria.

Mor el dia 19 de setembre de 1958.

(Tres anys més tard, a Ceret, s'extingeix la vida del seu germà Francesc).

Vint-i-tres anys més tard, el 1981, recuperada la legalitat democràtica, les restes de Josep Irla i de Florència Bas retornen a la seva terra, al cementiri de la seva ciutat.

LA MANCOMUNITAT CATALANA

LES QUATRE DIPUTACIONS PROVINCIALS DE CATALUNYA, REUNIDES AL PALAU DE LA GENERALITAT, LO DIA 9 D'AQUEST MES, PER CONSTITUIR LA MANCOMUNITAT Y APROBARNE L'ESTATUT

EL PROGRAMA

SETMANARI DE LA U. F. N. R. DEL BAIX EMPORDÀ

Època segona	REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ	Sant Feliu de Guixals, 15 Març 1913	PREUS DE SUSCRIPCIÓ	Any XIV Núm. 403
	CARRETERA DE GIRONA, 95 No s'usen tornets originals. Se desitja compondre les obres reduïdes i de les que s'han merxat en nos farà crítica.		Sant Feliu . . . . . 1.100 Ptas. trimestre Fora . . . . . 1.150 Estranger . . . . . 1.200 No s'usen solts 0.25	
ANUNCIS I COMUNICATS a preus convencionals				

DESPRES DE LA VICTORIA

Els resultats de les eleccions del diumenge passat han traduït amb fets 'la vaticinis que exposarem avants de la lluita, probant una vegada més que 'ls ideals republicans nacionalistes tenen arrels molt fondes i extenses en nostre districte i que 'l nostre partit hi té forces per a garantir la seva representació d' esquerra.

Les passades eleccions de Diputats provincials no son les més apropiats per a treure conseqüencies dels vots obtinguts per cada un dels candidats, per que foren moltes les circumstancies de caràcter particular que influïren en els resultats. Per això no publicarem un estat detallat i ens limitarem a donar el resum, que fou el següent:

Yrla,	4.250	Folgado,	3.662	Matas,	3.478
Sabater,	4.140	Quintana,	3.389	Roger,	3.041
Romaguera,	2.739	Sauch,	2.482	Pellicer	309

Els números que antecedeixen proven d' una manera clara que cada un d' els nostres tres candidats porta la mateixa ventajeta sobre els candidats regionalistes que per ordre de votació correspon comparar, lo que evidentment significa que la nostre candidatura ha triomfat sobre la regionalista.

No fora res d' estrany que se pretingués regatejar-nos el triomf—encara que no siga més que per a donar noves esperances als companys de causa—i se parlés de que haguieren triomfat amb una sola candidatura de dretes; però això té el mateix valor que fer dibuixos sobre sorres i tirar-hi aigua a sobre. ¿Qui podrà explicar-se lo que hauria sigut una lluita de una sola candidatura de dretes i una altre també sola d' esquerra?

Nostres correligionaris, nostres amics s' han batut bé i hem obtingut el triomf de nostre candidatura, pognent d' aquesta manera conservar nostres puestos en la futura Diputació i portar nostre esperit republicà a la Mancomunitat Catalana el dia que se constitueixi. Els nostres treballs i els nostres esforços quedan molt ben compensats.

¿Podrán dir altre tant alguns que també s' anomenen republicans i fins autornomistes? Meditin, meditin els que sentin i estimin els ideals!!

Per nostre part es necessari que emprenguem una activa campanya de propaganda per el districte, per a fer arribar per arreu l' organització i per que l' exemple que Palamós ha donat en aquestes eleccions se seguixi en altres per tots els pobles del districte.

¿Fora molt gran nostre responsabilitat si descuidéssim de fer arribar nostres idees i nostre organització a totes les encontres de nostre Districte!

Portem a cap la tasca tot celebrant el triomf obtingut.

LA CADENA DE SAN PEDRO

Tras el correo, como cada día, su propio afán; trae también, a las veces, solaz y esparcimiento. La última novedad, como si dijéramos, le denegar cri propagandista, es la oración anónima.

Entre una circular de su modesto y otra de un centro de espionaje, novedades también *presbíter quart de s'edje*, ha llegado a mas manos idolatras un perfumado sobre. Habla de una oración recomendada por los prelados; fíjese que entro ellos debe de estar el ordinario de Almagro, descendiente de aquel corregidor a quien tanto preocupaba la holgura del albaico de su vecino.

Acompañan a la oración advertencias en extremo curiosas. Para alcanzar una ventura próxima basta recitar la plegaria nueve veces y remitirla lista sobre a otras nueve personas, su expresar quita a la saña; pero con la continuación de que, caso de no curarla, pueda sobrevener un infortunio (la ruina, la muerte de un hijo, una enfermedad grave, etc.) No hay que decir que las señoras timoratas se apresuran a redactar los nueve anónimos, que, lógicamente, al poco tiempo serán nueve por

nove por nueve, hasta quedar elevados a la potencia enésima. A esto se llama la *cadena de San Pedro*.

¿No es verdad que el invento es ingenioso? En primer lugar, se estimula en las gentes el fervor místico, tan conveniente a los que de él viven y prosperan. Sin rebato no hay rebaldar. Luego se excita el proselitismo que, una vez creado, puede servir a fines políticos ó económicos. Por último, se habitúa a la mujer a laborar en la sombra, a manejar el anónimo y a entrar en los hogares ajenos con la sugestión y la amenaza por armas. ¿No es oírto que no desearía este procedimiento al santo varón de *El cartafu*, el *Parajo de Electra* y el *Don Bruno de Mujer gusmota y marido infiel*?

¡Oh, santos y piadosos varones! ¡Oh, inclitas, pías y respetadas hambres! En verdad os digo que si a mí es mucha, más los obreros poseo. De cierto sabed que los publicanos os van delante al Reino de Dios.

Por mi parte, ni me sorprende ni me indigna. Me he enloído a la que para mí es esperanza y vida, y la he preguntado:

—Y ahora, tú, alma mía, ¿qué vas a hacer?

Y ella me ha contestado:

—No daré consejo que no se me pida, ni entraré en casa donde no se me llame. No escribiré mensaje que no pueda firmar, ni haré recomendación que mis labios no puedan pronunciar en voz alta y de la cual mi conducta no dé testimonio.

No bolearé jamás con promesas ni soliviantaré con amenazas a quien merezca, a título de humano, ser guiado por la luz propia.

No convertiré el nombre de Dios en señalo, ni su casa en industria, ni su gracia en merced, ni su culto en irreverencia.

No me haré ciegos guía de ciegos, ni menos me guardaré la llave de los templos de la verdad.

No juzgaré, para no ser juzgado; no condenaré, para no ser condenado; perdonaré, para ser perdonado.

Las cosas que se dicen en las tinieblas, a la luz han de ser vividas, y las que se hablan al oído en los camarines, preguntadas en los terrales.

Porque no se pone la luz debajo del celemin, sino encima del candilero.

No arrojare, por lo tanto, en la obscuridad ni diré otras palabras que las que salgan de la abundancia del corazón.

La he escuchado con la complacencia que es de suponer. Ocurra lo que ocurra, siempre se han de saber una vez más que los seres a quienes se ama y con que conviven no tienen levadura de oscuridad.

Y ahora... ¡qué diantre!, a esperar la desgracia, la catástrofe anunciada a los que no se prestan al famoso juego de los anónimos, a llevar la cadena de San Pedro de unas casas a otras y a elevar a la potencia enésima las bendiciones de los prelados.

Pero ¿qué mayor desgracia que no escuchar la propia conciencia? ¿Qué catástrofe más terrible que amar a Dios por las amenazas y reverenciarlo por los agasajos? ¿Qué desdicha más fuerte que prestar oídos a las voces anónimas y desoir las del instinto, disciplinado por la racionalidad?

Es una lastima; la remilento amable ha perdido en tiempo y su arrojado letra. La intención la salva, aunque no la galardone la peregrinación.

Ella, como otras bienaventuradas, copiarán la oración bendita, pondrán otros nueve eslabones a la ferrea cadena del Apóstol; remitirán cuidadosamente los sobres y dormirán tranquilas, sobando con que han sacado del Purgatorio unos cuantos millores de almas.

Pero esas almas no se habrán levantado por el mismo un odio, y presumo que el cielo les va a venir alto de hecho.

ANTONIO ZOZAYA.

Pólvora en salves

Per a nostre ciutat revestien dos caràcters diferents les eleccions celebrades el passat diumenge: el general i el local. Els nostres adversaris havien posat molta cura en procurar donar-hi un important aspecte local, pensant que això podria modificar els resultats en son favor i esperant treure profit per a futures llistes municipals.

Res, absolutament res tindriam que objectar-hi a n' aquesta conducta, si la gent de bé, si els homes d' ordre, els que se passen tot el temps callosant a n' el potle d' ignorant, d' inconscient, de mal educat, s' haguessin comportat amb nobles i la convicció hagués presidit les seves propagandes. Però com que la seva manera d' obrar fou molt diferents, com que els seus procediments ens demostraren una vegada més que acceptem en un tot el que el si justifica els medis, retrinm la cara amb faste a la vista dels seus procediments i amb gust de solemne despreciu ens limitem a tirar-los al judici del públic i a contestar los hi amb els resultats de la lluita electoral.

Ciutat Nova aparegué el dissapte passat a nit-

ma hora—creyent causar *fonda impressió* i procurant que no hi hagués temps per a contrarestar la seva imoca campanya—atacades de groblers insulsa, de baixes insidies, d' enormes falsedats, que no tingueren altre virtualitat ni produïren altres resultats que fer conèixer al públic el sentit étic que informa a n' aquells publicans.

La contesta ha sigut eloquent, decisiva, i podria servir llocti d' una lliçó de bons modals i educació; que si apressessin, sempre resultaria en benefici d' els mateixos i dels seus llegidors.

Res resultats en nostre ciutat de les eleccions celebrades el diumenge passat foren els següents:

Yrla, U. F. N. R.	1.250	vots
Matas, id.	1.092	•
Folgado, id.	1.050	•
Sabater, Regionalista	538	•
Quintana, id.	521	•
Roger, id.	505	•
Sauch, L. M.	82	•
Romaguera, Carlí	38	•
Pellicer, Socialista	23	•

Aquí tenim la resposta que el poble ha donat a totes les vostres diatribes, a n' els vostres insultes.

¿Tenim que convencer-vos de que nos posem amb evidència i de que no feu altre cosa que gastar pólvora en salves!

D' ART

III

Si tot és que a l' Art ens dedicuem cultivegem be l' estudi de la *Naturalista* i amb verdadera devoció artística n' obcorrem lo imperfecte i amb fe en la *Belleza* pertinguem sempre, devint-nos de la nostra època un Art admirable.

Perque, tenim civilització o al menys ho sembla. Tenim il·lustració o ho hem passat, i tota, creiem que som culturats. Però les sensibls, les pensen i ho creiem.

¿Es verdadera realitat? M' atreviria a dubtar-ne.

No tenim Art propi—que tot ho enmatlleu—i ni cultivem l' Art com ens pertocaria en una època que tot volém esser civilitats. Il·lustrats i culturats, i deixam el govern dels nostres pobles i ciutats—que contenen el nostre Art—a mans de gent sense sentiments artístics, sense nocions d' Art, sense el més petit coneixement de la *Belleza*, sense cap aspiració a gaudir sublimitats suprenes i per to l' escala està orit d' art; d' això n' ensen les destruccions, els se passis, les creacions, les ventos, els rubos de tot lo d' Art presint per les nostres gastes, de lo que podria ser orgull de la nostra rassa, que ja que aquí no podem avançar amb un Art propi, produïem i desiríem estar orgullosos de l' Art, ben sent, que feren els nostres avant-passats, sense tanta política i amb més reculliment en tots els ordres socials, amb més fe en lo que s' produïa, sense mercantilismes i amb moltes menys preocupacions de les que avui deturam la inspiració del artista, ens que estiguem en època de llibertat i sense escrupols.

—Que si n' hi ha d' escrupols?

—Mes que no pas maniquins de modistes, que curxas a les cotilles, que vitrínes amb cotilles, subversives.

—Moral—Art—Belleza.

¿Qu' es casí el què?

De la imperfecció, de la desnaturalització de la *Bella Naturalista*, ve la posició feliç de la figura humana. Sia masculí o femella.

I fins els escrupoloses sequen la imperfecció. Les escrupoloses mes i juntes, fan un bon de *l'eres* que ningú, ni ensenya lo qu' es, ni ningú sab lo qu' és.

Si ha de dir els, Hi ha homes que semblen dones, i dones que semblen homes. ¿Perquè es veu els?

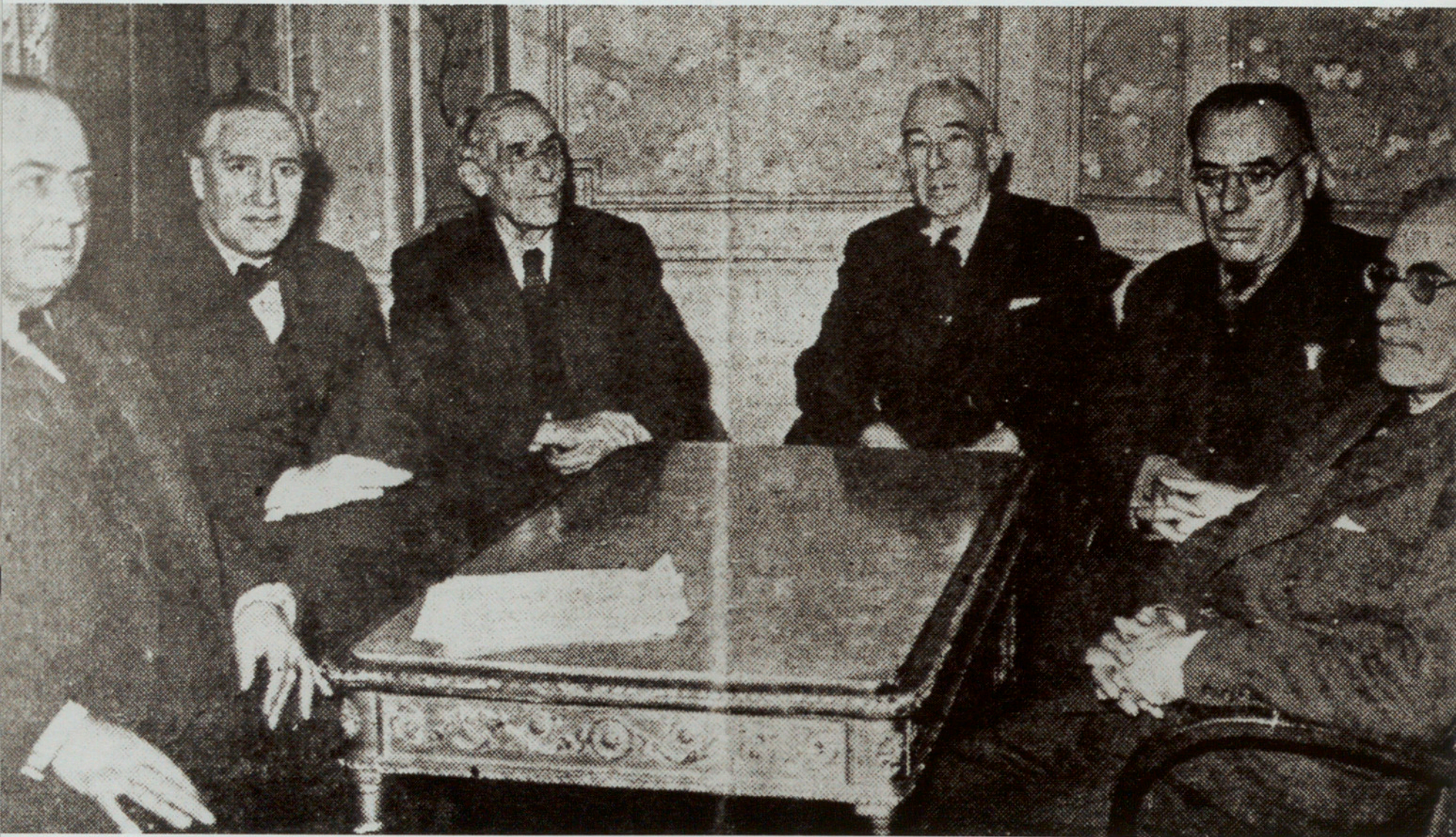

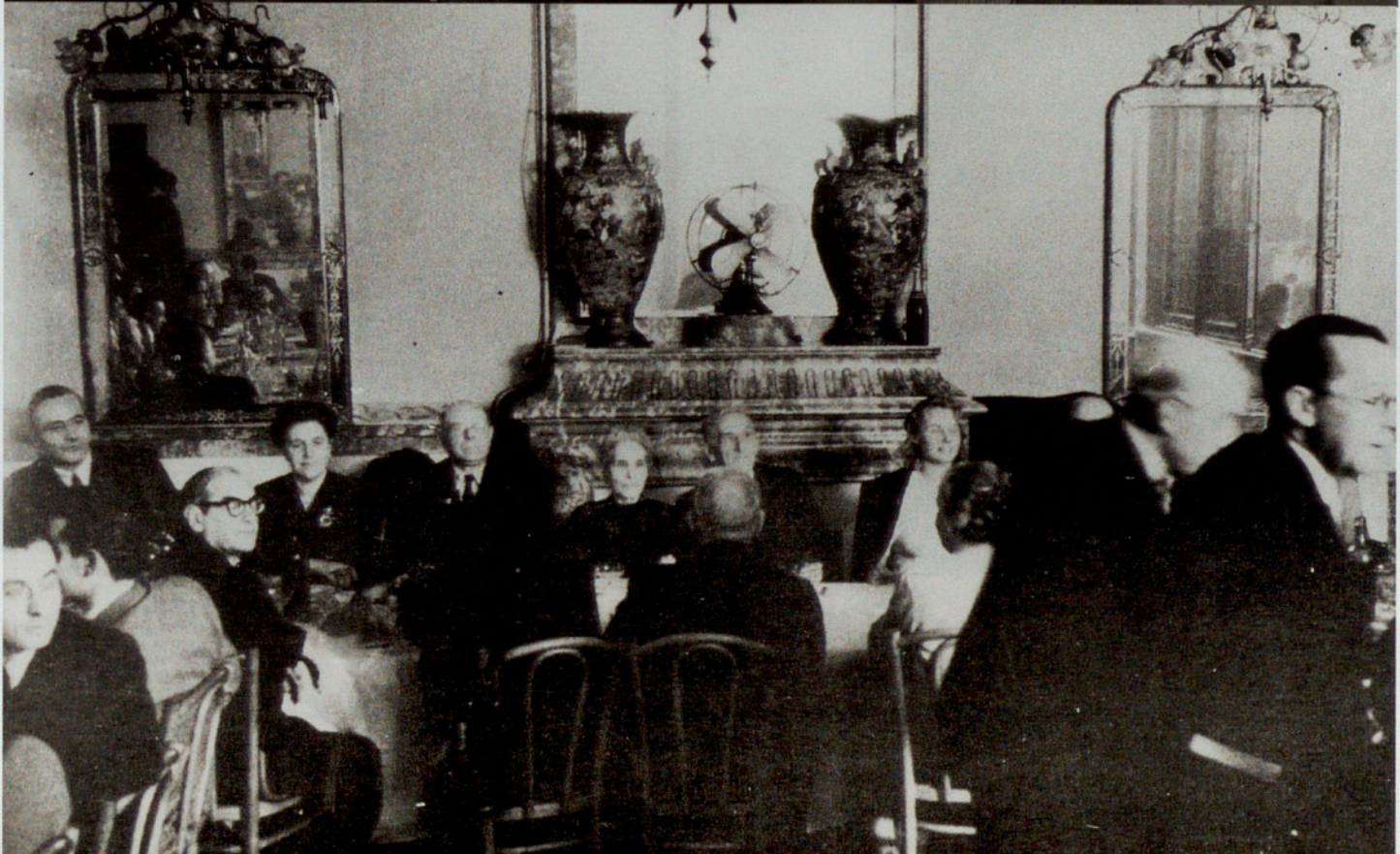
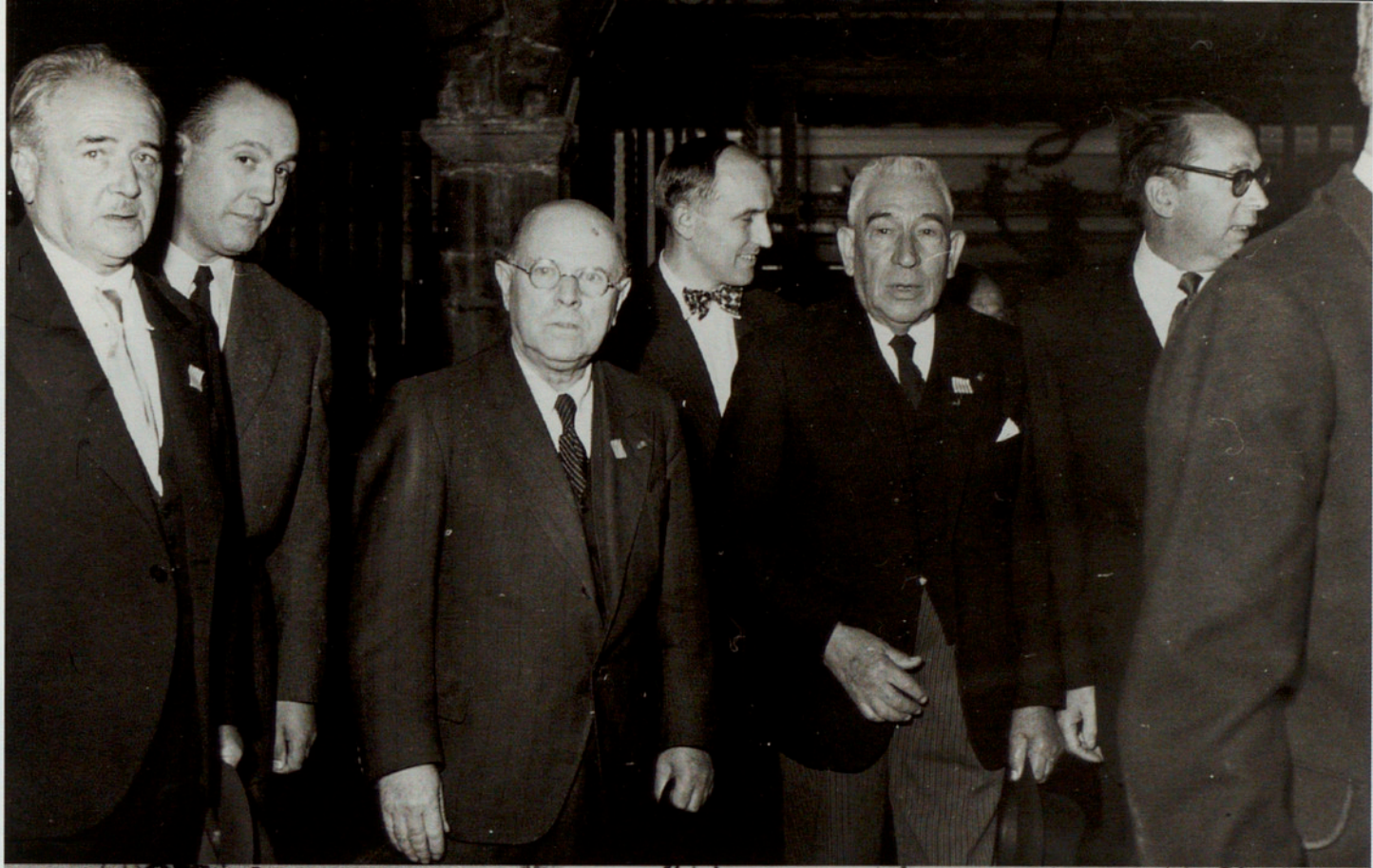

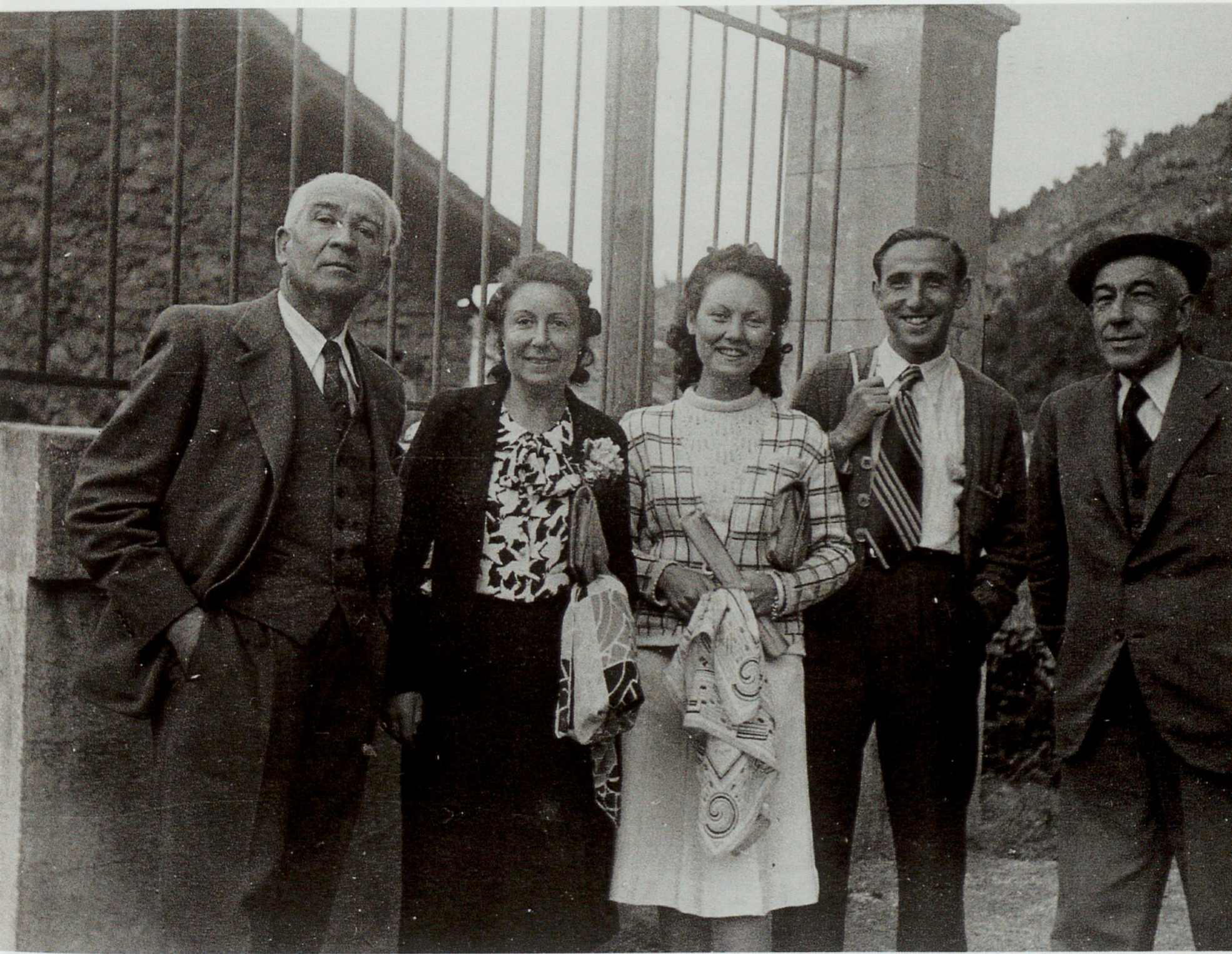
A la Dra Yala - esposa del doctor
- Presidente - responsablemente
Poma Garcia 1950

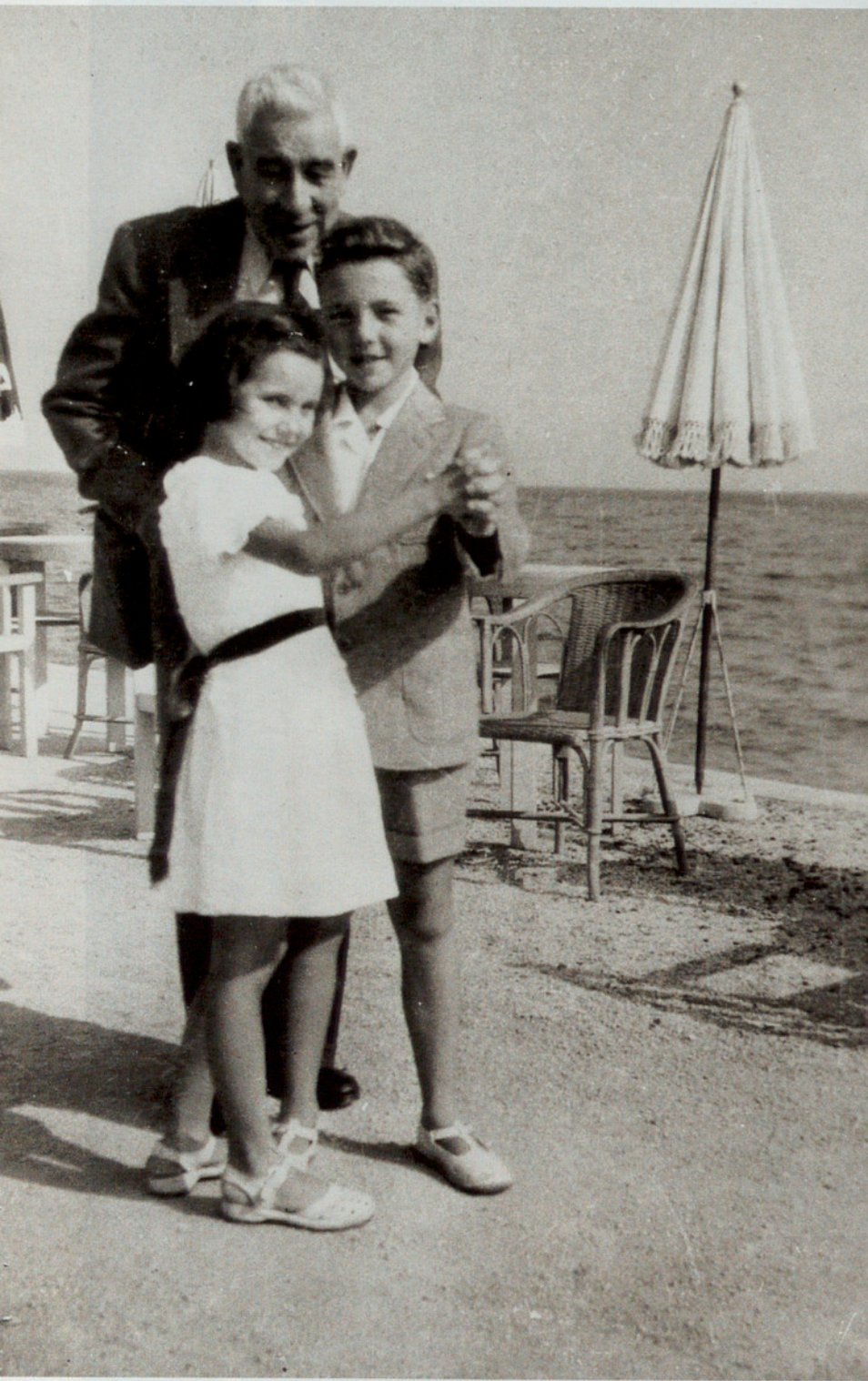

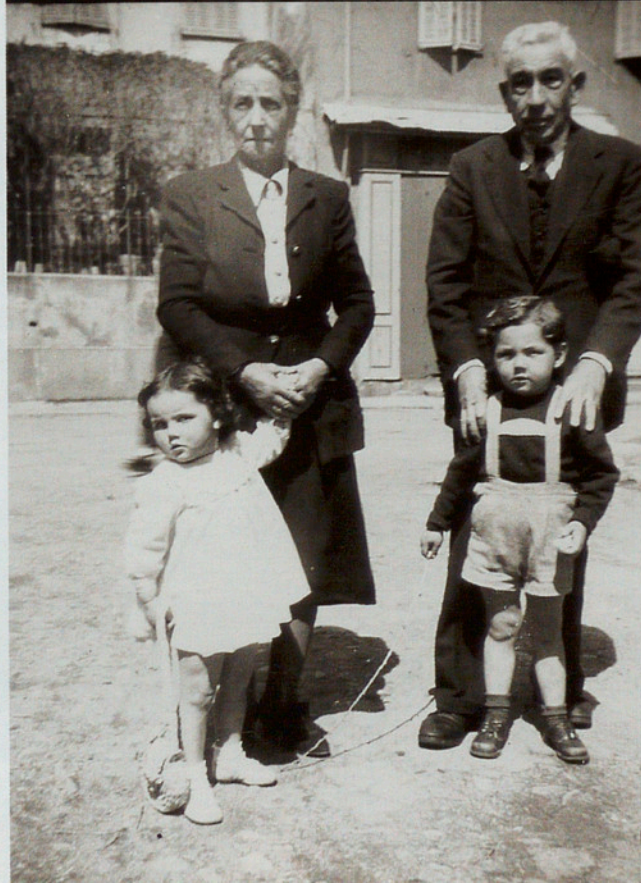

JOSEP IRLA, PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA A L'EXILI

- Pàg. 14-15 Les imatges d'aquest àlbum comencen a Ansovell (Alt Urgell), a les estribacions de la serra del Cadí. D'allà, una llavor dels Irla es trasplanta prop del mar, al massís de l'Ardenya, al mas de cal Romaguer o de l'ermita de la Divina Pastora. És el rerapaís selvàtic i aspre de Sant Feliu de Guíxols. Un fill ja ganxó, Josep Irla i Rovira, essent encara molt jove participa, darrere el cabdill guixolenc Pere Caimó, en l'alçament federal conegut com el Foc de la Bisbal (1869). Un nét del primer, de nom també Josep (Irla i Bosch), es casa amb Florència Bas i Parent el 30 d'octubre de 1902.
- Pàg. 16-17 Tres nois són el fruit de la feliç aliança de Josep Irla i Rovira (1851-1911) amb Rita Bosch i Anglada (1854-1938): **Josep**, en Pepito, (1876-1958), **Francesc**, en Xico, (1881-1961) i **Nicolau**, en Calau, (1886-1943). Dels tres, només té descendència directa Nicolau: Montserrat i Pepita. El gran s'afilla Concepció Pijoan, i li són néts adoptius Jordi i Núria Ginesta i Pijoan. Aquí potser s'escau de subratllar la forta unió que es manté fins al final dels seus dies entre els tres germans Irla i les seves respectives famílies.
- Pàg. 18 L'any 1911 Josep Irla substitueix el seu pare, finat fa poc, com a diputat de la Diputació provincial en representació per unanimitat de la Unió Federal Nacionalista Republicana. Des d'aquest càrrec participa en la formació de la Mancomunitat de Catalunya. Així, el 9 de gener de 1914, els integrants de les quatre diputacions es reuneixen al Palau de la Generalitat, a fi de constituir-la.
- Pàg. 20-21 Durant el primer govern provisional de la República, que presideix Francesc Macià, el 28 d'abril de 1931 es nomenen els comissaris delegats del govern de la Generalitat. De Girona, ho és Josep Irla i Bosch, amb Cassià Costal i Joaquim Camps i Arboix d'adjunts. També Josep Irla és elegit vicepresident de la mesa que regeix l'Assemblea de la Diputació provisional de la Generalitat encarregada de redactar l'Estatut de Catalunya. (D'esquerra a dreta: Martí Esteva, Jaume Carner, Francesc Macià, Josep Irla i Josep Dencàs, el 10.06.1931).
- Pàg. 22 Barcelona, 10 de juny de 1931. Palau de la Generalitat. Primera assemblea de parlamentaris catalans per a redactar el projecte de l'Estatut de Catalunya

- Pàg. 23 Un cop redactat el projecte d'Estatut (20.06.1931), se n'elabora un ampli pla d'actuació i propaganda. L'endemà, diumenge 21 de juny, Girona rep el president Francesc Macià, on es nota una notable mobilització per l'autogovern. Durant tot aquest temps, Josep Irla s'està fonamentalment a Girona, molt proper al seu districte electoral, on realitza una bona tasca de gestió i de suport a Macià, que recorre viles i pobles gironins a fi de potenciar la vida política de les comarques.
- Pàg. 24-25 Girona, 21 de juny de 1931. Visita del President de la Generalitat Francesc Macià, des del balcó de l'Ajuntament i pels carrers de Girona.
- Pàg. 26-27 El president de la Generalitat Francesc Macià aprofita l'ocasió de la seva presència a Girona per realitzar, el mateix dia 21, la visita oficial dels principals pobles del Baix Empordà, sempre acompanyat de Josep Irla. Així arriba a la Bisbal, on desperta l'entusiasme de la població, que l'acomia amb una manifestació popular. L'alcalde Pere Lloberas en deixa constància fotogràfica en el seu llibre *La Bisbal, anys enrera 1900-1939*.
- Pàg. 28 Davant d'un seguici de cotxes provinguts de tots els pobles visitats (Flaçà, la Bisbal, i Palafrugell), Macià s'adreça als palamosins i insisteix una vegada més en la necessitat d'implantar una República Federal com a l'única forma de govern que pot solucionar els afanys de política socials i les aspiracions del poble català. Adverteix que tots els enemics de la República han convingut de combatre-la, tot cercant la divisió dels republicans, creant la por del perill separatista de Catalunya.
- Pàg. 29 L'alcalde de Sant Feliu Paulí Margou ja ho té tot preparat i anunciat. Al meravellós Passeig, una gentada espera el president Macià, que arriba tocades les vuit del vespre. Al so de la Marsellesa, el seguici es dirigeix a la Casa Consistorial. Josep Irla ofereix al president aquell exèrcit de ciutadans de la democràcia que es ve preparant des dels temps de Pere Caimó. Tampoc no oblida, en el seu parlament, l'amic i company Salvador Albert, absent, ja que és a Brusel·les d'ambaixador. Després de les paraules del guixolenc comissari delegat, Francesc Macià saluda amb emoció els guixolencs. L'orador és llargament ovacionat. Finalment Macià, els seus acompanyants i els regidors són obsequiats amb un sopar d'honor servit a l'Hotel Marina.
- Pàg. 30 El President Macià és saludat per les autoritats a l'estació de Girona (21-06-1931)

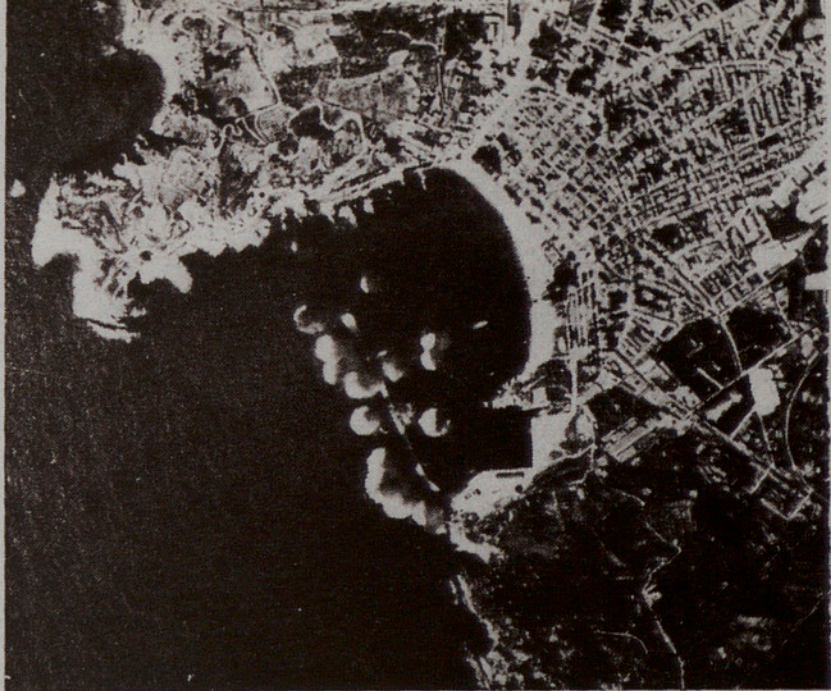
- Pàg. 31-32 El president del Govern de la República, Manuel Azaña, visita Girona (19.12.1931). L'acompanya el president Macià i el comissari de la Generalitat a Girona, Josep Irla. (D'esquerra a dreta: Claudi Ametlla, governador civil de Girona, Manuel Azaña, Francesc Macià, Josep Irla i Joan Alavedra, secretari de Macià)
- Pàg. 33 Concurs de cartells del "Segell pro-Infància". Josep Irla, cap dels Serveis d'Assistència Social, es proposa de protegir i ajudar sobretot els infants. Instantània amb el president Lluís Companys i Josep Dencàs, conseller de governació (11.07.1934).
- Pàg. 34-35 Perpinyà, 1942. Enterrament de Joan Casanoves, que havia estat president del Parlament de Catalunya.
- Pàg. 36-37 El president Josep Irla davant la tomba del Soldat Desconegut a París, l'any 1945.
- Pàg. 38 París, 1946. Primera reunió del Govern de la Generalitat a l'exili. D'esquerra a dreta: Josep Carner, Carles Pi i Sunyer, Pompeu Fabra, president Irla, Joan Comorera i Antoni Rovira i Virgili.
- Pàg. 40-43 Perpinyà, 1949. "...Estimat Rovira: ja no em podreu aconsellar més...". Paraules pronunciades per Josep Irla en l'enterrament d'Antoni Rovira i Virgili. El president Irla, Felip Calvet i Antoni Rovira (fill del finat) presideixen el dol.
- Pàg. 44-45 Perpinyà, 1950. El president Irla assisteix als Jocs Florals de la Llengua Catalana, acompanyat entre altres personalitats pel mestre Pau Casals.
- Pàg. 46-49 Políticament, el president de la Generalitat de Catalunya a l'exili va ser assistit pel conseller Pompeu Fabra i per Antoni Rovira i Virgili, president del Parlament. En poc més d'un any Catalunya i el seu president perdien dos dels seus homes més rellevants. El dia de Nadal de 1948 moria a Prada Pompeu Fabra. I el 5 de desembre de 1949, Antoni Rovira i Virgili ho feia a Perpinyà.
- Pàg. 22 Comptava encara amb l'amistat del mestre Pau Casals, qui l'any 1950 li dedica una fotografia. Salvador Albert i Pey en la seva etapa d'ambaixador de la República Espanyola a Brusel·les. Va morir a Cerdanyola (1944), on passava els seus darrers dies de presó atenuada en un domicili privat.

Com a conseqüència del nomenament com a president de la Generalitat, Josep Irla, amb el seu germà Nicolau i les seves famílies, abandonen definitivament Ceret i passen a residir a Cogolin, al departament de Var. Allà es dediquen al negoci del suro. L'any 1943 hi mor el seu germà Nicolau. Són anys molt difícils, els de l'ocupació alemanya.

Un cop jubilat de la feina i de la greu responsabilitat política –des de 1954- passa els darrers anys a Frejus –hi mor la seva muller Florència Bas- i, després, a Sant Rafael, compartint els seus últims dies amb la seva afillada Concepció Pijoan i els seus néts adoptius, Jordi i Núria.

SANT FELIU DE GUÍXOLS, SOTA LES BOMBES

1936 - 1939

Bombardeo de puerto.

Efectos del bombardeo. Obsérvase en el muelle, donde empieza el malecón, un barco tumbado.

SANT FELIU DE GUÍXOLS, SOTA LES BOMBES (1936-1939)

Quan arribava a la ciutat la funesta notícia de la insurrecció de l'exèrcit, Francesc Campà i Viarnés d'ERC presideix l'Ajuntament constitucional. L'esdeveniment, és clar, produeix entre les autoritats republicanes locals un gran desconcert i molta incertesa.

Des del 19 de juliol, el poble treballador improvisa la seva defensa per mitjà del Comitè local de Milícies Antifeixistes, en la constitució del qual participen tots els sectors polítics i sindicals lleials al règim democràtic, legalment constituït (Partit Comunista, Joventuts d'Esquerra, la UGT i la CNT-FAI).

Tanmateix, les actituds que dominen en aquest poder d'acció més revolucionària són les de la CNT-FAI, i l'objectiu immediat és el d'assegurar l'ordre públic revolucionari i atendre principalment el reclutament de les milícies que han de lluitar al front.

El Comitè, doncs, assumeix la funció política (la gestió municipal), la policial, la militar i l'econòmica. En conseqüència, a partir del 21 d'octubre de 1936 el cenetista cap del Comitè antifeixista, Cristòfor Sala, signa tota la correspondència com a president del Consell Municipal, mentre que Francesc Isgleas, de la CNT-FAI, esdevé conseller de Defensa de la Generalitat de Catalunya.

LA REPRESSIÓ

Als primers mesos de guerra, el Comitè du a terme una dura repressió contra les persones suposadament còmplices del feixisme que puguin col·laborar amb el cop d'Estat militar. S'organitzen escorcolls domiciliaris, es prohibeix als capellans l'accés a la parròquia, que és objecte de saqueig. A fora, s'hi cremen els altars, les imatges, l'orgue i altres objectes de culte. S'abaixa –i es trenca– la imatge de pedra que hi ha a la fornícula de l'Arc de Sant Benet. Els locals religiosos es converteixen en magatzems o escoles, o són ocupats per organitzacions polítiques i sindicals.

S'empresona els guixolencs que es creu que estan relacionats amb l'alçament feixista.

Al marge de l'acció del Comitè, l'alcalde Campà –mentre és a la ciutat– salva la vida del rector mossèn Àngel Dalmau i de tres capellans més.

El dia 30 d'octubre de 1936 el creuer franquista "Canarias" bombardeja la badia de Roses. Es tem que es tracti d'un desembarcament dels facciosos. Com a revenja pel pànic creat, s'escullen deu empresonats que, conduïts al cementiri, són executats la nit del 31 d'octubre.

Una nova estructura econòmica i social es comença a formar, inspirada en el vell ideal anarquista d'una societat autogestionària. El serveis d'aigua, gas i electricitat són col·lectivitzats, així com els habitatges i el transport. L'abandó d'alguns edificis, tallers i fàbriques juga una paper important en aquest procés. Altres serveis, com farmàcia, barberia, rajoleria, etc., són municipalitzats.

ELS BOMBARDEIGS

L'aspecte més sinistre de la guerra en la vida quotidiana de la reraguarda són els bombardeigs. La població civil –en aquest cas, només la de la zona republicana- per primera vegada en la història de la humanitat esdevé camp de batalla, objectiu d'atac directe de les aeronaus italianes i alemanyes, que hi proven la seva eficàcia mortal.

El creuer "Canarias" és el primer de donar el senyal de perill. Les autoritats de Guíxols –que així és com es veu reduït el nom de la ciutat- intenten de prevenir els atacs navals i aeris que des de Mallorca l'aviació italiana llança indiscriminadament contra la gent. Es construeixen refugis, vénen artillers –bascos, sobretot- amb canons de molt poca capacitat antiaèria, es donen normes, etc. Tot endebades.

L'any 1938 els bombardeigs es fan més intensos i eficaços, i ho continuen sent fins a començament de 1939. El 22 de gener de 1938, cap a les 12 del migdia, hi ha gent que treballa a l'Ajuntament i veïns que compren ous a plaça. Tres avions descarreguen bombes –deu, en compta l'arquitecte Bordàs- sobre la Plaça i l'Ajuntament. Hi moren tretze ciutadans i quaranta-cinc en resulten ferits. Entre altres, s'ensorra l'edifici vell de les escoles a tocar la casa de la vila que, en part, també cau.

En resum, es calcula que pel cap baix són trenta-set els bombardeigs realitzats, amb uns setanta guixolencs morts i cent trenta de ferits. Uns sis-cents edificis es veuen afectats, dels quals cinquanta s'ensorren totalment. També els carrers, les voreres, etc., presenten esquerdes i esfondraments.

VIDA QUOTIDIANA

La por als bombardeigs i la manca gradual d'aliments bàsics obliguen bona part de la població a viure temporalment a les masies de la Vall d'Aro i de Santa Cristiana. Es comencen a menjar coses que abans mai no s'havien menjat. Les monedes de plata i coure –més apreciades al mercat negre- van desapareixent. De tal manera que l'Ajuntament ha d'emetre paper moneda.

El conflicte s'allarga més del que uns i altres han pensat i imposa unes condicions més dures i inhumanes per a tots: joves guixolencs al front, on moren alguns d'ells. La presència de nombrosos refugiats d'Aragó, Andalusia, País Basc... que s'han d'acollir i alimentar, tot i que la Generalitat hi esmerça algun recurs. Un grup de voluntaris, ferits i convalsents, de les Brigades Internacionals s'instal·la a S'Agaró. Cinc d'ells hi moren i són enterrats al cementiri ganxó.

Absència total, almenys públicament, de vida religiosa; i de vida escolar, per temor als bombardeigs. Les pintades en algunes façanes de cases -"aquí viu un desertor"- recorden que altres guixolencs han fugit o s'han amagat, per les més diverses raons. La més comú: no anar al front.

Als teatres i cines, que han estat confiscats i convertits en serveis públics, es passen pel·lícules soviètiques d'una càrrega ideològica important.

L'ACABAMENT DE LA GUERRA

El 3 de febrer de 1939 Sant Feliu és ocupat per l'exèrcit franquista. S'inicia una dictadura militar que du a terme una extensa i conscient repressió política i cultural a fi de restituir per la força i la violència el seu ordre social i la unitat espanyola. Qualsevol guixolenc que hagi destacat en algun sentit durant el període republicà pot incórrer en la "Ley de responsabilidades políticas". Cal només una simple denúncia.

D'aquesta manera molts han d'optar per l'angoixa i incertesa de l'exili, d'on alguns -molt més tard- tornaran; altres, no. Moren lluny de la seva terra, als camps de refugiats o de concentració francesos, o als nazis. Un altre bon nombre de guixolencs republicans, més confiats, van a la presó, que s'omple de gom a gom. Set són injustament executats a Girona.

El cost humà de la guerra civil, a la ciutat de Sant Feliu, és de dos-cents vuitanta-quatre morts coneguts, amb nom i cognom: per repressió -republicana i franquista- al front, pels bombardeigs o als camps de concentració.

Hi ha molta por i la resistència és gairebé nul·la. En això es basa el nou poder, en la delació i la desconfiança. Així és com els vencedors aconseguixen el que s'han proposat: desfer la tradició política del poble ganxó i de la nació catalana, el republicanisme federal i l'associacionisme obrer.

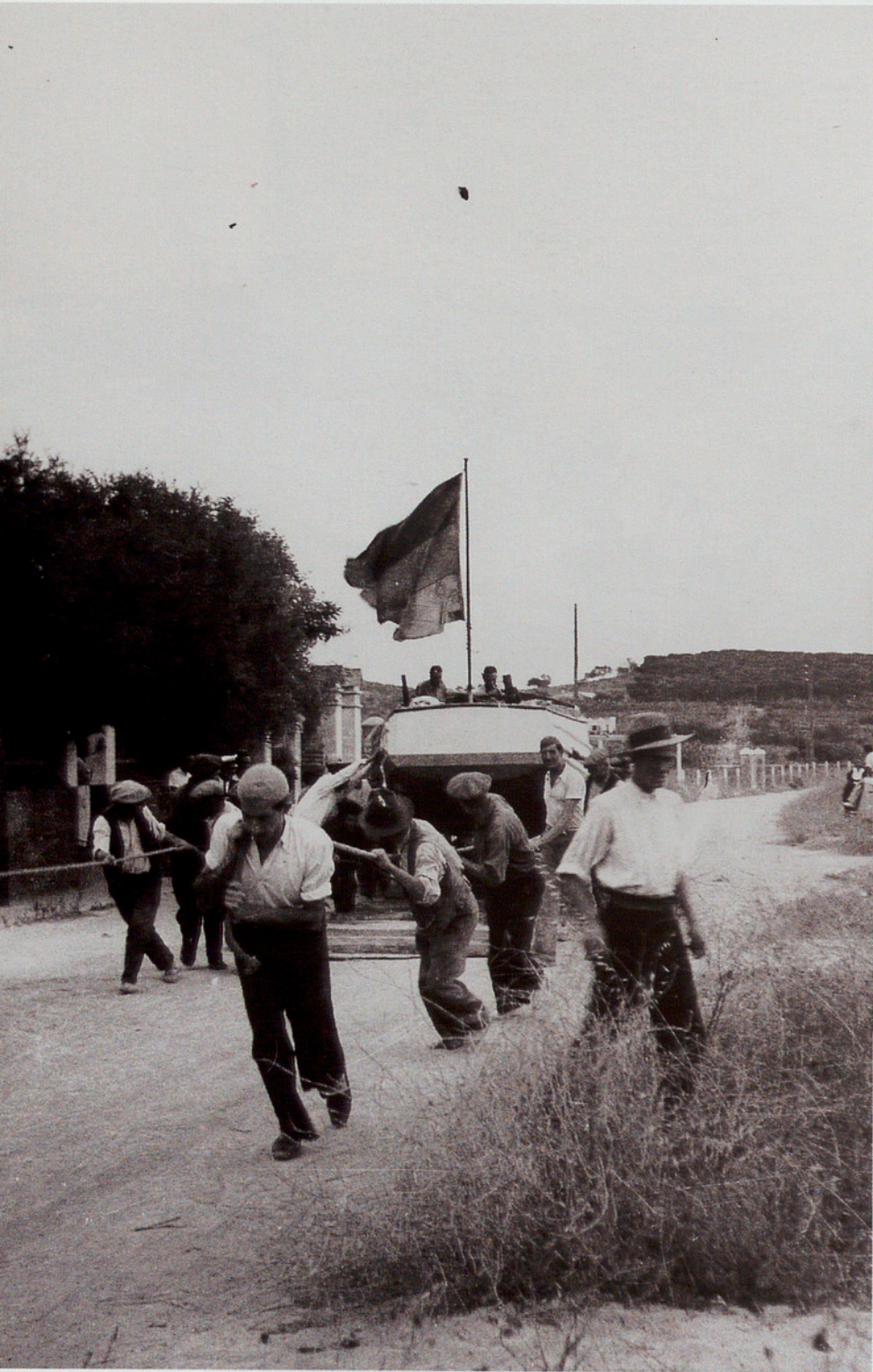

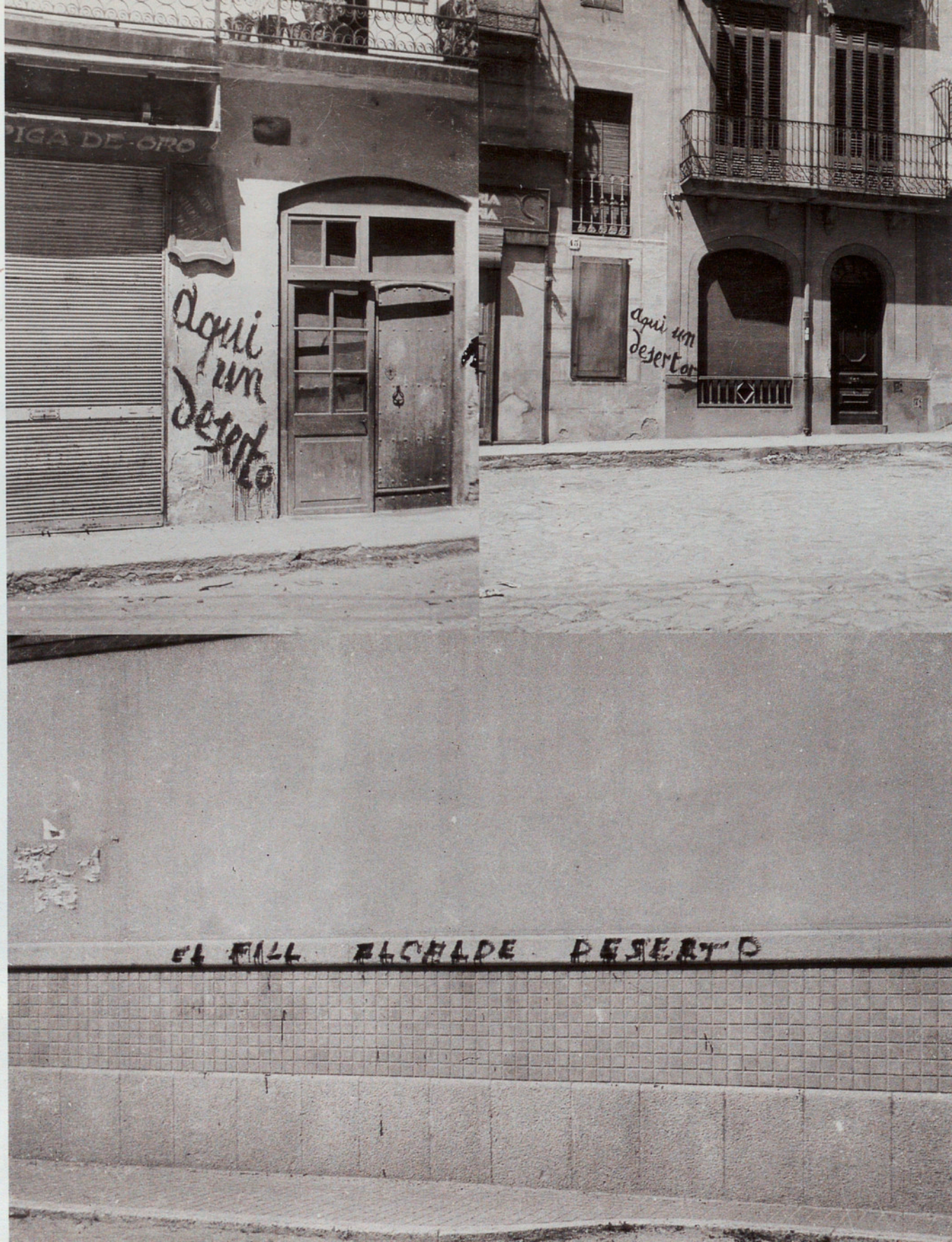

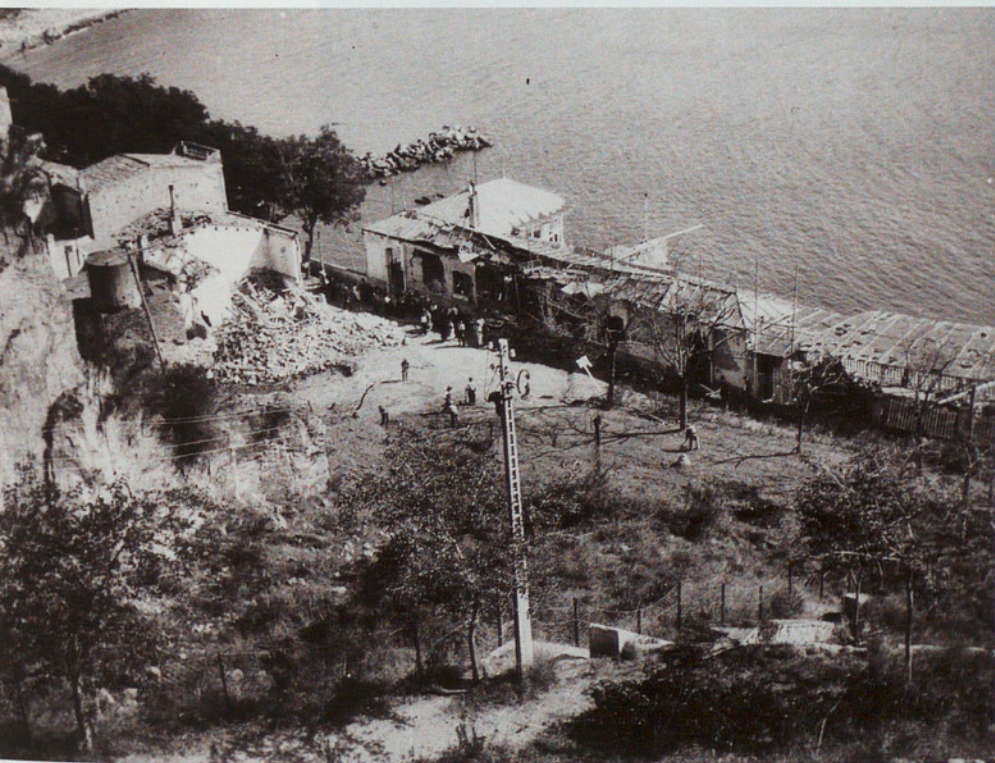

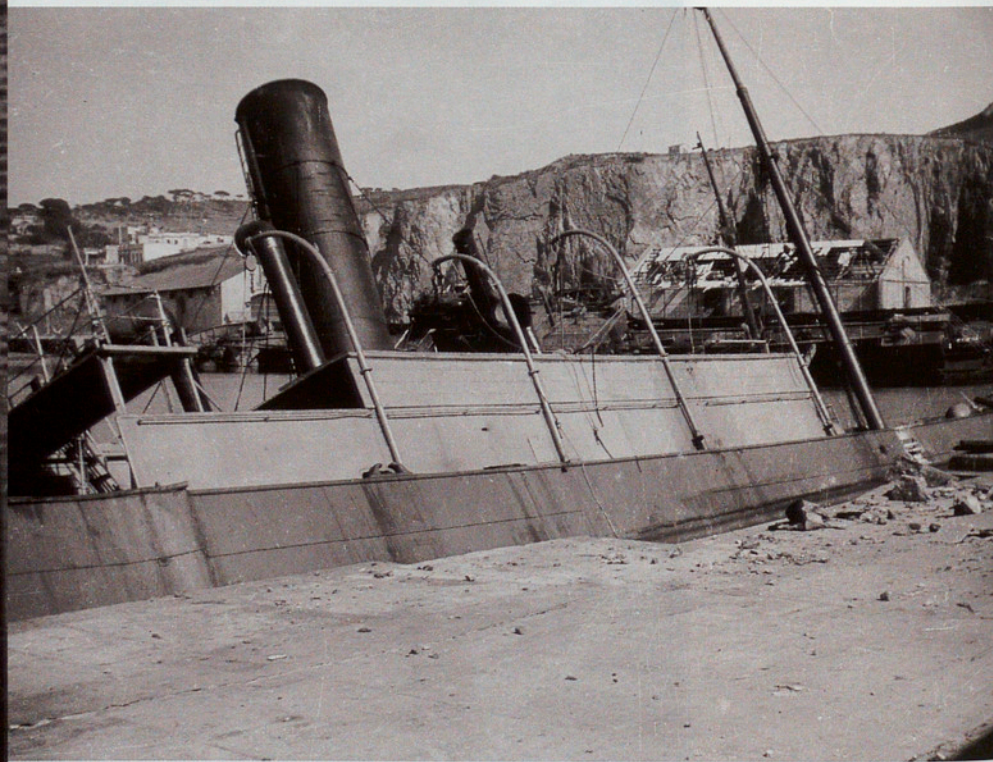

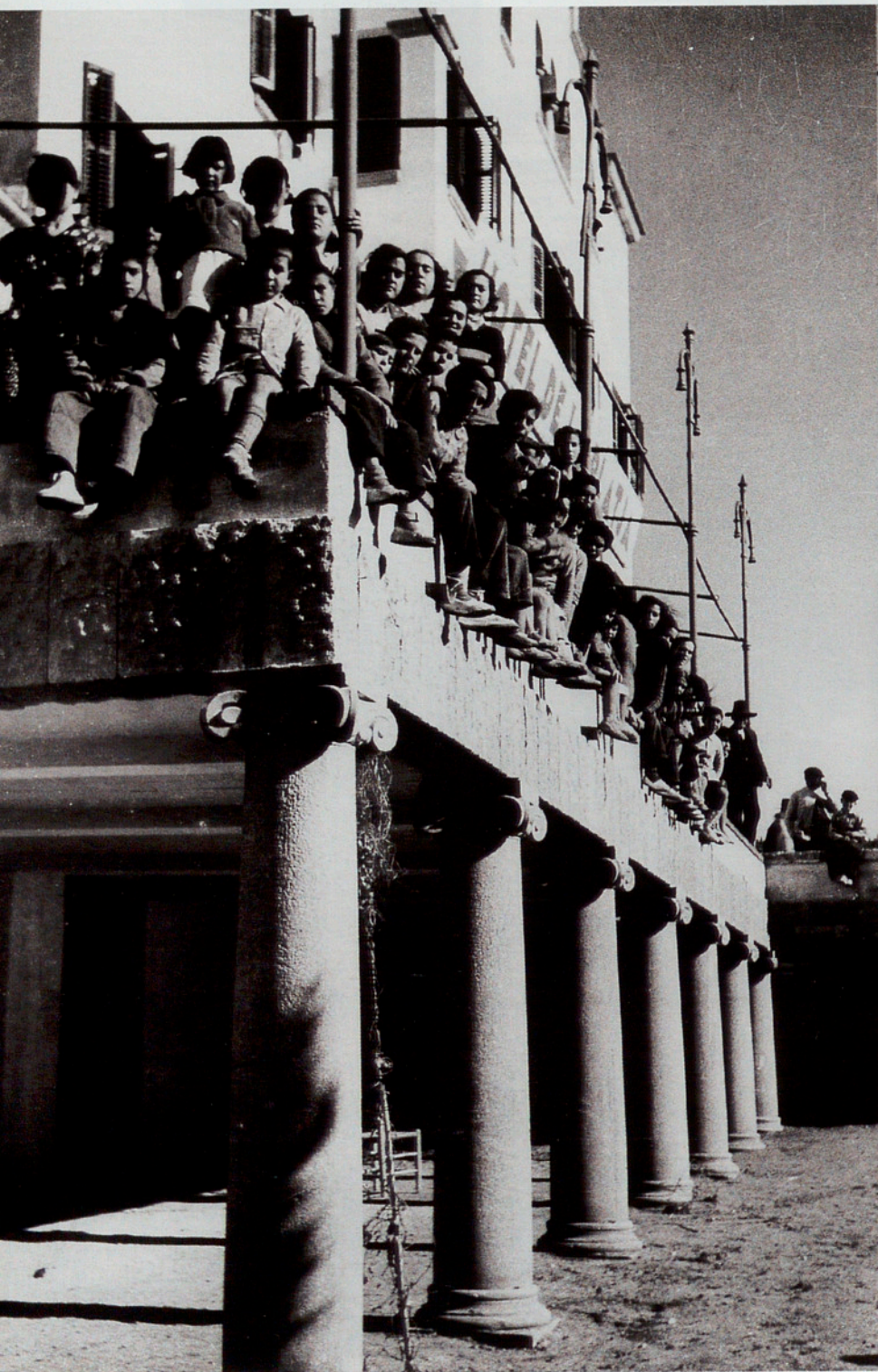

SANT FELIU DE GUÍXOLS, SOTA LES BOMBES (1936-1939)

- Pàg. 72-73 Un creuer anglès ve a Sant Feliu per a recollir els ciutadans del seu país, el dia 23 de juliol de 1936. L'esdeveniment crea una gran expectació entre els guixolencs.
- Pàg. 74-77 Els partits polítics i sindicats ocupen diversos edificis -els més ben situats- de la ciutat, que esdevenen la seva seu. La UGT ocupa el banc de Palafrugell (Passeig). El Comitè de Guerra, la casa del marquès de Robert (Passeig). La CNT, un altre habitatge del Passeig. El PSUC, la casa Llagustera (Passeig/Plaça). Els Transports col·lectivitzats i altres entitats ocupen el nou edifici de can Casas (rambla Vidal).
- Pàg. 78-79 Per primera vegada en la història, la població civil és objecte d'atac d'avions italians procedents de Mallorca. Al senyal d'una sirena, la gent corre a refugiar-se. Sovint inútilment. Una fotografia ens mostra com surt de pressa la gent del mercat.
- Pàg. 80-83 Més de sis-cents edificis es veuen afectats pels atacs aeris. Les zones de la ciutat més perjudicades són el Passeig, la Plaça, carrer del Raig, carretera de Palamós i de Girona i voltants, etc.
- Pàg. 84-89 El port és l'objectiu primordial -no l'únic- dels bombardeigs feixistes. Els vapors "S.A.C'5", el "Sister" i el "Cabo Tres Forcas" són tocats. El "Villa Manrique" s'ha de refugiar a Vallpresona, on mor algun dels seus mariners.
Després vénen les feines de salvament dels vaixells enfonsats.
- Pàg. 90-91 El 28 de juliol de 1936, les milícies populars antifeixistes s'apoderen del *canot* -en diu el fotògraf- dels Banys de Sant Pol, propietat de l'autor de la fotografia, Vicenç Gandol. Instantània del moment en què el porten a varar.
Desallotjament de la casa Vidal, a la Rambla.
- Pàg. 92-93 Una miliciana de Màlaga, a Sant Pol, posa davant l'objectiu de Vicenç Gandol.
La vida quotidiana a la reraguarda també és marcada per la manca d'aliments bàsics. Al marge del mercat clandestí o negre -molt més car- es fa difícil de trobar menjar a les botigues. Quan hi ha productes de racionament es fan llargues cues, com la que es forma davant de Can Bonet a la Rambla Vidal, cantonada carrer major, que es pot veure a la imatge.

- Durant la primavera de 1938, a la badia de Sant Pol, la Taverna del Mar serveix de menjador als brigadistes internacionals. És un lloc vigilat i impenetrable. Però el 16 de maig s'hi celebra una festa i s'obren les portes i el rebost –força ple– de la taverna a una població famolenta. Els brigadistes preparen una xocolatada per als nens i els reparteixen caramels i joguines. No cal dir que hi ha cops de colze i petites baralles. Al final la majoria tornen a casa contents de la festa dels brigadistes. L'autor de la fotografia –Vicenç Gandol– no n'està, de content. L'objectiu de la seva màquina de retratar enfoca, ocultament, allò que li ha estat confiscat: els “Banyes de Sant Pol”.
- Pàg. 94-95 És evident que el costum de comunicar-se amb la població a través de traços gruixuts pintats a les parets de la ciutat és molt antic. Ve de lluny. Durant la guerra, a Sant Feliu, apareixen grafittis a les façanes de les cases d'aquells que eren denunciats per desertors (farmàcia Rusalleda, pastisseria Comas, fleca “Espiga de Oro”, can Mont...) Però a final de febrer de 1938, algú, d'amagat, gosa denunciar, de la mateixa manera, el fill de l'alcalde de la CNT, a qui també s'acusa d'eludir el seu deure d'anar al front. Llegenda que va ser objecte dels comentaris més diversos i irònics per part del poble, i de comunicats oficials desmentint-ne la veracitat.
- Pàg. 96-97 Vicenç Gandol és l'autor d'aquestes fotografies fetes en temps de guerra i després de l'entrada dels *nacionals*. Ell mateix va ser fotografiat al carrer del Raig, després d'un bombardeig (setembre, 1937), per Pere Rigau. Acabada la guerra, Gandol continua retratant edificis, carrers, etc., a fi de demanar ajuda per a reconstruir la ciutat. És el primer alcalde del règim franquista.
- Pàg. 98-99 Els morts guixolencs, víctimes dels bombardeigs, són prop de setanta, que han de ser traslladats ràpidament al cementiri amb qualsevol mena de carruatge. Entre els morts es compten molts infants.
- Pàg. 100-107 Una cinquantena de cases són totalment ensorrades pels bombardeigs. També resten afectats els carrers i les voreres, que presenten esquerdes i esfondraments. Els objectius de l'aviació italiana, molt ben calculats, pretenen desmoralitzar la població civil.
- Pàg. 108-109 Per la primavera de 1938 arriben a Sant Pol i S'Agaró, zona convertida en hospital, uns centenars de brigadistes internacionals. Hi passen uns dies de repòs i de convalescència. Molts d'ells són ferits del front. Cinc hi moren i són enterrats a Sant Feliu: quatre francesos (George Dallongeville, Paul Fagard, Vicent Gascó i Maurice Lessantier) i un americà (Kelvin Duane).

- Pàg. 110-111 El 16 de febrer de 1937 arriba al port de Sant Feliu, procedent d'Almeria, el vapor "Ciudad de Barcelona" amb 4.000 refugiats de guerra en un estat lamentable de salut. Un cop arribats al moll, són traslladats en tren i autocars a diferents poblacions del país.
- Pàg. 112-113 Sant Feliu ha d'acollir nombrosos refugiats procedents del País Basc, d'Andalusia (Còrdova, Màlaga, etc.), d'Aragó (Pina) i Madrid (Escola d'orfes de l'Armada) que s'instal·len a diversos locals, principalment a l'hotel Platja, a Sant Pol.
- Pàg. 114-115 La ciutat és ocupada oficialment per les forces militars franquistes el dia 3 de febrer de 1939. Amb l'entrada, la nit del dia 2, de la *División Legionaria Flechas Azules* "queda liberada la ciudad del dominio del gobierno rojo marxista".
L'exèrcit republicà, en la seva retirada, manté l'esperit de lluita i resistència. Al pla de Fenals moren 34 soldats de la divisió "Flechas Azules", la majoria italians. Alguns ponts són volats per a dificultar l'avanç dels *nacionales*.

Aquest llibre s'ha imprès als tallers de Palahí Arts Gràfiques de Girona,
amb motiu de la memòria que la ciutat de Sant Feliu fa
del guixolenc JOSEP IRLA I BOSCH en el
XL Aniversari de la seva mort
i en el LX Aniversari dels
bombardejos feixistes
sobre el poble en
què va néixer
i viure

Girona,
segona quinzena
d'octubre de 1998

Sant Feliu
de Guíxols,
sota les
bombes
(1936-1939)

